

Učna pomoč - ali gre res le za problem financiranja?

Po dveh mesecih od okrožnice, s katero je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport osnovne šole obvestilo o sklepu št. 6035/2/2014/3, z dne 23. 12. 2014, s katerim je ukinilo financiranje izvajanja učne pomoči kot oblike strokovne pomoči učencem s posebnimi potrebami, javnosti še vedno ni na voljo strokovna analiza, ki bi potrdila subjektivne ocene, da je izdanih odločb o usmeritvi morda preveč, in da je bila učna pomoč morda dodeljena učencem, ki je ne potrebujejo.

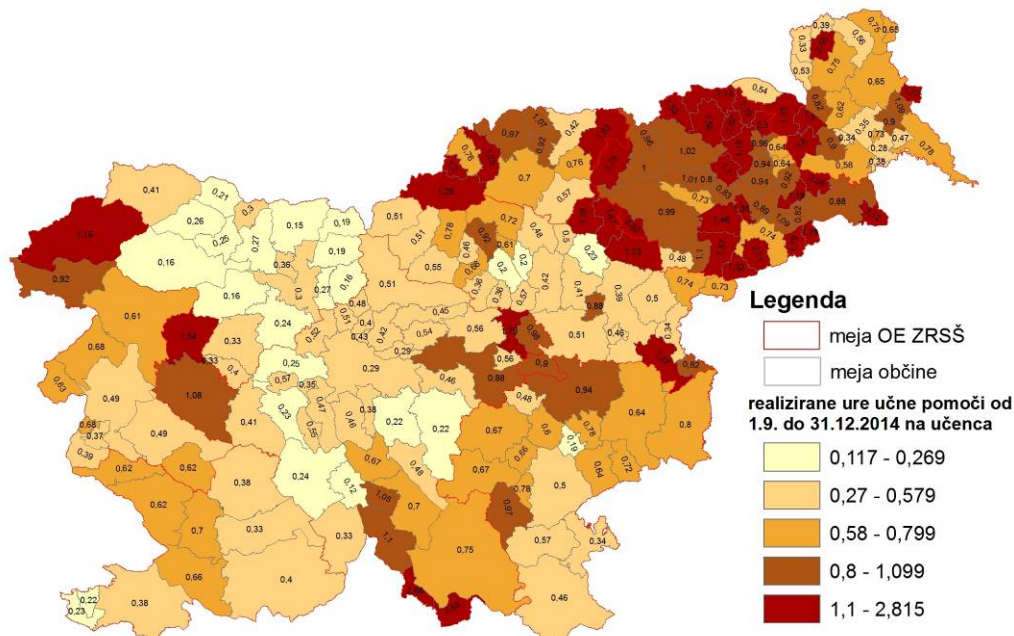
Ministrstvo je hkrati z obvestilom o sklepu osnovne šole pozvalo, da posredujejo podatke o realiziranih urah učne pomoči od 1. 9. do 31. 12. 2014. Zato smemo pričakovati, da bo ministrstvo na osnovi zbranih podatkov izvedlo poglobljeno strokovno analizo, ki bo morda potrdila ali ovrgla nekatere subjektivne ocene in namigovanja o neupravičeno izdanih odločbah o usmeritvi, domnevnih pritiskih staršev in izkoriščanju odločb o usmeritvi za vpis na srednje šole.

Ker sam nisem želel sprejeti anekdotične obravnave problema učne pomoči, sem na MIZŠ naslovil prošnjo, da mi posredujejo zbrane podatke. Zaenkrat sem dobil le sumarne podatke o realizirani učni pomoči od 1. 9. do 31. 12. 2014 po osnovnih šolah, iz katerih podajam nekaj ugotovitev.

Prva razveseljiva ugotovitev je, da so se šole zbiranja podatkov lotile odgovorno, saj so prav vse šole posredovale podatke. Šole so tako na nek način ministrstvo zadolžile, da se analize loti odgovorno in na podlagi rezultatov primerno ukrepa.

Realizirane ure učne pomoči v sliki in besedi

Skupno število realiziranih ur učne pomoči v štirih mesecih v vseh osnovnih šolah znaša 96.227 ur oziroma 6.237 ur na teden. Število realiziranih tedenskih ur učne pomoči se občutno razlikuje od števila ur, dodeljenih z odločbami o usmeritvi, ki so ga navajali ministrica in mediji, in naj bi znašalo 8346,5 ur. Gre za tedensko razliko 2.110 ur. O vzroku zanjo lahko le ugibamo. Ena od možnih razlag je izvajanje učne pomoči v skupinah.

Slika 1: Pregled realiziranih ur učne pomoči po občinah v obdobju od 1. 9. do 31. 12. 2014 na učenca (vira podatkov za sliko 1 in 2 ter tabelo 1: podatki MIZŠ z dne 19. 2. 2015 in podatkovni portal SURS SI-STAT na dan 20. 2. 2015)

Med šolami so razlike ogromne. Razmerje med šolo z najmanj dodeljenimi urami na učenca šole in šolo z največ dodeljenimi urami na učenca je kar 1 : 24. Bolj kot razlike med šolami je zaskrbljujoče, da je zaznati velike razlike tudi med regijami. Zato sem svoje nadaljnje izvajanje osredotočil na primerjavo med območnimi enotami Zavoda Republike Slovenije za Šolstvo (ZRSS), ki so tudi pristojne za usmerjanje postopka, imenovanje in delovanje komisij in izdajanje odločb o usmeritvi.

Tabela 1: Pregled realiziranih ur učne pomoči v obdobju od 1. 9. do 31. 12. 2014 po OE ZRSS

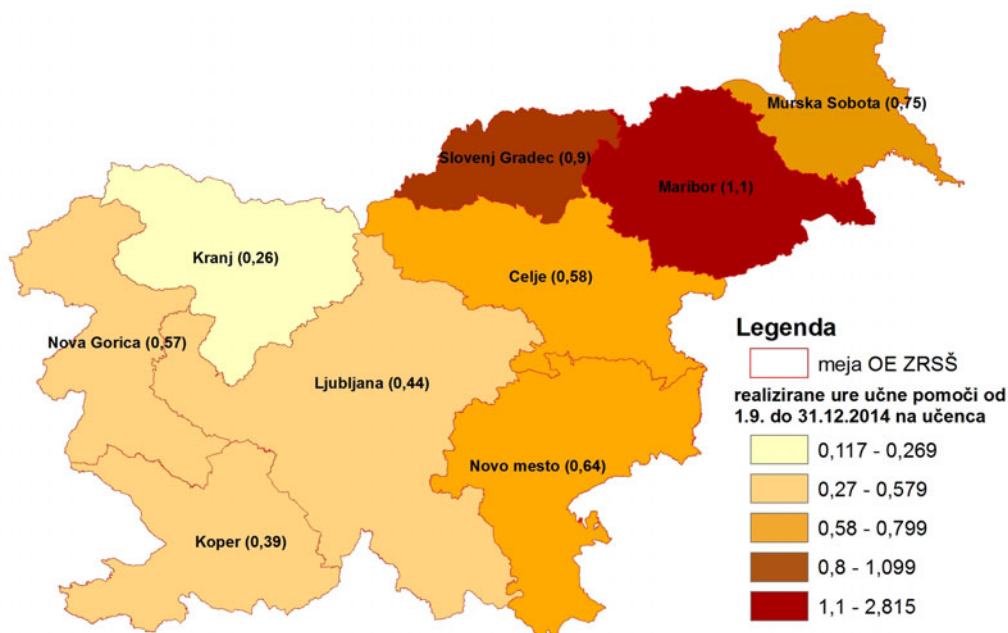
Območna enota ZRSS	Število osnovnih šol	1. Realizirane ure učne pomoči od 1.9. do 31.12.2014	2. Število vpisanih učencev v OŠ v šolskem letu 2013/14	Indeks (1/2) - Število ur učne pomoči na učenca šole od 1.9. do 31.12.2014
OE Maribor	76	26.009	23.590	1,10
OE Slovenj Gradec	17	5.133	5.699	0,90
OE Murska Sobota	39	6.484	8.623	0,75
OE Novo mesto	51	9.715	15.134	0,64
Slovenija	451	96.227	163.229	0,59
OE Celje	59	12.435	21.425	0,58
OE Nova Gorica	24	4.443	7.828	0,57
OE Ljubljana	116	23.358	52.935	0,44
OE Koper	35	4.090	10.499	0,39
OE Kranj	34	4.560	17.496	0,26

Navzgor izrazito odstopajo šole na območju OE ZRSS Maribor, kjer je bilo v povprečju realiziranih skoraj 2-krat več učne pomoči na učenca osnovne šole od slovenskega povprečja. V tej območni enoti prav vse občine presegajo slovensko povprečje (Sl. 1). Na drugi strani navzdol najbolj odstopa OE ZRSS Kranj, kjer je bilo realiziranih za polovico manj učne pomoči od povprečja. V tej območni enoti nobena občina ne presega slovenskega povprečja.

Kje so vzroki za tako velike razlike?

V javnosti so od dneva, ko je ministrstvo šole obvestilo o začasni ustavitvi financiranja učne pomoči, kot najpogostejši razlog za veliko število dodeljenih odločb omenjali pritiske staršev, redkeje pa morebitne nepravilnosti oziroma možnost, da je bil ZRSS pri dodeljevanju odločb nedosleden.

Če so v javnih razpravah kot problematično izpostavljali veliko število izdanih odločb o usmeritvi in preveč dodeljene učne pomoči kot oblike strokovne pomoči, potem se je treba vprašati, zakaj je bilo v vzhodni Sloveniji z odločbami o usmeritvi dodeljeno bistveno več učne pomoči, pri čemer še posebej izstopa OE ZRSS Maribor (Sl. 2). Iz podatkov je razvidno tudi, da je število realiziranih ur učne pomoči na učenca v osnovnih šolah, ki ležijo na območju OE ZRSS Maribor, več kot 4-krat večje kot število realiziranih ur učne pomoči na šolah, ki ležijo na območju OE ZRSS Kranj.

Slika 2: Pregled realiziranih ur učne pomoči v obdobju od 1. 9. do 31. 12. 2014 na učenca po OE ZRSŠ

S precejšnjo verjetnostjo lahko trdimo, da vzrokov za tako velike razlike med regijami ne moremo iskati v pritiskih staršev. Pri tem seveda ne smemo spregledati, da starši le predlagajo začetek postopka usmerjanja, odločbo o usmerjanju pa na podlagi strokovnega mnenja komisije za usmerjanje izda ZRSŠ.

Starši so heterogena skupina in je težko verjetno, da bi se vzorec porazdelitve dodeljene učne pomoči oblikoval večinsko ali celo izključno na podlagi njihovega delovanja. Še manj verjetno je, da bi bila lahko vzrok za tako porazdelitev razlika v populaciji učencev osnovnih šol. Precej bolj verjeten vzrok za tako porazdelitev so razlike v »politiki« dodeljevanja učne pomoči med posameznimi območnimi enotami ZRSŠ.

Po drugi strani se glede na veliko odstopanje navzdol v realizirani učni pomoči na učenca v OE ZRSŠ Kranj sprašujem, če morda že sedaj kateri od učencev s posebnimi potrebami, ki bi potreboval strokovno pomoč, zaradi restriktivnega pristopa ni ostal brez nje. Ali si v obveznem javnem osnovnošolskem izobraževanju smemo dovoliti take razlike v obravnavi otrok po posameznih regijah?

Morda bo v prihodnje zaradi medijsko negativnega in po mojem mnenju neprimerne in nestrokovne pristopa oziroma predstavitve problematike s strani MIZŠ in nekaterih posameznikov, ostalo brez ustrezne strokovne podpore in pomoči precej otrok s posebnimi potrebami, ki bi potrebovali predvsem druge oblike strokovne pomoči. Ali si v šolstvu smemo dovoliti ne dovolj premišljene in domišljene ukrepe, ki imajo včasih podlago le v anekdotah in posamičnih medijsko izpostavljenih primerih?

Ali gre res le za problem financiranja?

Predpostavljam, da bi tak ali podoben pregled o izdanih odločbah o usmeritvi in dodeljeni učni pomoči po območnih enotah ZRSŠ MIZŠ moral imeti za vsa pretekla leta. Sprašujem se, zakaj ni nihče ukrepal, ko so se pokazala velika odstopanja med območnimi enotami? Pričakovali bi, da bo v sistem dodeljevanja učne pomoči vgrajena sprotne evalvacije. Ali smo razmisleka sposobni res šele, ko zmanjka denarja? Od pristojnih in od strokovnjakov bi pričakoval, da bodo, preden gredo v javnost, preverili vse okoliščine, še posebej, ko gre za ukrepe, ki zadevajo ranljive skupine.

Ob odzivih v zvezi z začasno ustavitvijo financiranja učne pomoči je slišati tudi pripombe, da pristop z nudenjem individualne dodatne učne pomoči izven rednega pouka ni najboljši niti najbolj učinkovit. Po izjavah nekaterih učiteljev ostaja ne nekaterih šolah povsem neizkoriščen dopolnilni pouk. Mogoče bi bilo smiselno izkoristiti priložnost in opraviti širšo strokovno analizo, v katero bi zajeli tudi druge parametre, na primer rezultate NPZ. Da več dodatne učne pomoči morda ni najučinkovitejša rešitev za zmanjševanje učnih težav, morda kaže tudi nadpovprečen rezultat osnovnih šol na področju OE ZRSS Kranj na nacionalnih preizkusih znanja.

V kratkem pričakujem od MIZŠ še nekaj podatkov, na osnovi katerih bom poskusil dodatno osvetliti obravnavano problematiko. Upam pa, da bo že ta prispevek vsaj malo prispeval k iskanju najprimernejših rešitev za kakovostno in uspešno delo z učenci, ki potrebujejo nekaj več pomoči in pozornosti na svoji poti k samostojnosti.

Tomaž Seliškar